

HANDBOEK BRANDVEILIGHEID

In de zorg en opvang

HANDBOEK BRANDVEILIGHEID

In de zorg en opvang

Het Handboek brandveiligheid is ontstaan vanuit een samenwerking tussen Anbo, CG-Raad, CSO, KansPlus/VraagRaak, Landelijk Cliënten Forum Jeugd, Landelijke Vereniging dak- en Thuislozen, LOC en LSR.

Utrecht, augustus 2009

REDACTIE Bouwens Tekst, Utrecht, www.bouwenstekst.nl

VORMGEVING EN PRODUCTIE VaDeHa Communicatie bv, Haarlem, www.vadeha.nl

Deze uitgave is mede mogelijk gemaakt door een bijdrage van het ministerie van VROM/Wonen, Wijken en Integratie (WWI), het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK).

Deze brochure is tot stand gekomen door samenwerking van:

Inhoud

Brandveiligheid	7
• Waarom een Handboek brandveiligheid in de zorg en opvang?	8
• Voor wie is dit Handboek brandveiligheid bedoeld?	9
• Wat is brandveiligheid?	9
• Wat bepaalt de brandveiligheid van een instelling?	10
• Wie is verantwoordelijk voor de brandveiligheid?	12
• Zijn er wettelijke eisen?	12
• Wie controleert de brandveiligheid?	14
• Wat kan een cliëntenraad doen?	16
• Brandveiligheidsmatrix of bestuursmodel	18
• Het gebruik van de signaleringslijst brandveiligheid	18
• Waar vindt u meer informatie over brandveiligheid?	20
Bijlagen	21
• Stappenplan voor vrijwilligers	24
• Uitleg over de brandveiligheidsmatrix	27
• Signaleringslijst brandveiligheid	29
• Quickscan voor cliëntenraden	30
• Vragen aan de directeur over brandveiligheid	31
• Checklist 'Ongevraagd verzwaard advies'	33

Voorbeeldbrieven	36
• Melden van aandacht vanuit de cliëntenraad voor brandveiligheid en gebruik signaleringslijst	36
• Uitbrengen ongevraagd verzwaard advies met betrekking tot de prioriteitenlijst die is opgesteld op basis van de brandveiligheidsscores	38
• Uitbrengen ongevraagd verzwaard advies naar aanleiding van de signaleringslijst	40
Begrippenlijst	44

A large, bold, blue stylized letter 'B' graphic that serves as a background element for the main title. It is positioned on the left side of the page, with its right edge overlapping the main title text.

Brandveiligheid

BRANDVEILIGHEID

Brandveiligheid

WAAROM EEN HANDBOEK BRANDVEILIGHEID IN DE ZORG EN OPVANG?

De Schipholbrand in 2005, een korte maar hevige brand in het Twenteborg Ziekenhuis in 2006 en enkele andere incidenten, hebben gezorgd voor meer aandacht vanuit de rijksoverheid voor brandveiligheid in instellingen in de zorg en opvang. Onder instellingen wordt in dit handboek verstaan: zorginstellingen, woon-zorggebouwen, tbs-klinieken, gevangenissen, maatschappelijke en vrouwenopvang, (gesloten) jeugdzorg en internaten voor schippers- en kermisjeugd. Omdat de mensen die in deze gebouwen verblijven vaak niet- of minder zelfredzaam zijn, is zeker hier extra en blijvende aandacht voor brandveiligheid van groot belang.

Ook de instellingen⁽¹⁾ zelf vinden brandveiligheid belangrijk. Zij hebben hierin een verantwoordelijkheid zowel naar hun bewoners, patiënten en cliënten als naar hun medewerkers en kunnen hier ook op aangesproken worden. Daarnaast spelen ook bewoners, patiënten en cliënten een rol bij het brandveiliger maken van het gebouw waarin zij wonen of verblijven.

Om eigenaren en beheerders van gebouwen (van instellingen en bedrijven) en andere professionals bewuster te maken van het risico op brand en eventuele schade daardoor, is door de rijksoverheid het Actieprogramma Brandveiligheid (hierna: actieprogramma) opgezet.

Eén van de acties uit het actieprogramma is het project 'Mondiger maken van doelgroepen'. Dit project richt zich op het vergroten van het brandveiligheidsbewustzijn, het geven van voorlichting over brandveiligheid en het aanreiken van hulpmiddelen. Dit handboek en de bijbehorende signaleringslijst is één van de resultaten van dit project. Het handboek geeft concrete informatie over brandveiligheid. Met de signaleringslijst kan een cliëntenraad⁽²⁾ een aantal zaken met betrekking tot de brandveiligheid van de instelling toetsen. Een vrijwilliger van een cliëntenorganisatie kan de cliëntenraad daarbij ondersteunen.

¹ Dit handboek richt zich op verschillende instellingen in de zorg en opvang, te weten zorginstellingen, woon-zorggebouwen, tbs-klinieken, gevangenissen, maatschappelijke en vrouwenopvang, (gesloten) jeugdzorg en internaten voor schippers- en kermisjeugd. Zij worden verder in dit handboek aangeduid met 'instellingen'. Deze instellingen kunnen bestaan uit meerdere gebouwen op meerdere locaties. Kleinschalige (particuliere) woon-zorgeenheden, vaak ondergebracht in woningen, vallen niet binnen het bereik van dit handboek.

² Afhankelijk van het soort instelling kan in plaats van cliëntenraad ook ouderraad of huurcommissie of een andere aanduiding voor de vertegenwoordigers van de bewoners, patiënten en cliënten gelezen worden.

VOOR WIE IS DIT HANDBOEK BRANDVEILIGHEID BEDOELD?

Dit handboek is bedoeld voor medewerkers en vrijwilligers van cliëntenorganisaties en voor cliëntenraden. Dit handboek bestaat uit twee delen: dit handboek met achtergrondinformatie over brandveiligheid en een aparte signaleringslijst. Met behulp daarvan kunnen vrijwilligers van cliëntenorganisaties cliëntenraden ondersteunen bij het onder de aandacht bij de directeur⁽³⁾ brengen van (problemen rondom de) brandveiligheid. Een cliëntenraad kan ook besluiten het handboek en de signaleringslijst te gebruiken zonder gebruik te maken van een vrijwilliger van een cliëntenorganisatie.

WAT IS BRANDVEILIGHEID?

We spreken van brandveiligheid als:

1. de kans dat er brand uitbreekt (en zich uitbreidt) zo klein mogelijk is én
2. de kans dat die brand nare gevolgen heeft zo klein mogelijk is én
3. de betrokkenen (bewoners, patiënten, cliënten, personeel, brandweerlieden, etc.) ook vinden/ervaren dat de kans op het uitbreken van brand en nare gevolgen zo klein mogelijk is én
4. de medewerkers voldoende toegerust en geoefend zijn om hulp te verlenen

³ Afhankelijk van het soort 'instelling' kan in plaats van directeur ook bestuurder, directeur-bestuurder, manager, leidinggevende of een andere aanduiding voor de hoogst leidinggevende gelezen worden

WAT BEPAALT DE BRANDVEILIGHEID VAN EEN INSTELLING?

De brandveiligheid van een instelling wordt bepaald door de combinatie van:

- de bouwkundige kwaliteit van het gebouw
- het gebruik van het gebouw
- de bestrijdingsmogelijkheden van de brandweer
- de wijze waarop de interne hulpverlening is georganiseerd en
- de mate van geoefendheid van de medewerkers

BOUWKUNDIGE KWALITEIT

De functie van een gebouw stelt voor wat betreft de brandveiligheid bepaalde eisen aan het ontwerp en de bouw. Bij instellingen gaat het dan om zaken als materiaalgebruik, het aantal vluchtroutes en de breedte van de trappen.

De wettelijke bouwvoorschriften die hiervoor gelden, staan in het Bouwbesluit 2003.

HET GEBRUIK

Bij onverstandig of onveilig gebruik van een gebouw, is de kans op slachtoffers groter. Ook als het gebouw bouwkundig gezien veilig is. Brandveilig gebruik betekent onder andere dat vluchtroutes worden vrijgehouden, dat brandblussers tijdig gecontroleerd worden en dat veilige (feest) versiering wordt gebruikt. Formeel vallen onder 'gebruik' ook zaken als een vluchtrouteaanduiding en een brandmeld- en ontruimingsinstallatie.

De wettelijke gebruikstechnische voorschriften voor gebouwen en bouwwerken staan in het Gebruiksbesluit.

BESTRIJDINGSMOGELIJKHEDEN VAN DE BRANDWEER

Het is van groot belang dat de brandweer zijn werk kan doen. Dat ligt voor het grootste deel bij de brandweer zelf; of ze bijvoorbeeld het juiste materieel hebben. Maar het betekent ook dat de brandweer weet hoe het gebouw er van binnen en buiten uitziet, en dat de instelling voor de brandweer goed bereikbaar en toegankelijk is.

INTERNE HULPVERLENING (BEDRIJFSHULPVERLENING)

Interne hulpverlening (ook bedrijfshulpverlening ofwel BHV genoemd) is altijd verplicht als er werknemers aanwezig zijn. Werkgevers moeten ten behoeve van hun werknemers namelijk altijd zorgen voor een organisatie die hulpverlening kan bieden in geval van nood. Het gaat hier om hulpverlening die plaatsvindt voordat de externe hulpdiensten aanwezig zijn (brandweer, ambulance, politie).

Interne hulpverlening is ook van (levens)belang als in een gebouw veel mensen aanwezig zijn of mensen aanwezig zijn die zichzelf niet in veiligheid kunnen brengen, dus niet zelfredzaam zijn.

Een goede interne hulpverleningsorganisatie houdt zich onder andere bezig met risico-inventarisatie (is het gebouw veilig en kan er veilig gewerkt en verbleven worden) en het altijd aanwezig zijn van voldoende en goed opgeleide hulpverleners (bhv'ers).

Let wel

Als iets niet (helemaal) in orde is, wil dat niet altijd zeggen dat de brandveiligheid te wensen overlaat. De brandveiligheid wordt namelijk bepaald door verschillende zaken die met elkaar samenhangen. Een tekort van het één kan opgevangen worden door van iets anders wat meer te doen. Een voorbeeld: als tijdelijke huisvesting minder goed beveiligd is, kan dit worden opgevangen door meer personeel in te zetten dat kan helpen met evacueren.

Het College bouw zorginstellingen heeft een brandveiligheidsmatrix (een schema) gemaakt waarin onder andere wordt aangegeven wat door wat vervangen of aangevuld kan worden.

Op pagina 27 wordt dieper op deze matrix ingegaan.

MATE VAN GEOEFENDHEID VAN MEDEWERKERS

Essentieel is dat medewerkers goed toegerust en opgeleid zijn en dat jaarlijks oefeningen worden gehouden om te kunnen beoordelen of nog effectief en efficiënt hulp verleend kan worden.

WIE IS VERANTWOORDELIJK VOOR DE BRANDVEILIGHEID?

De (woon-)zorgaanbieder of aanbieder van de (detentie-)opvang of het internaat is verantwoordelijk voor het brandveilig gebruik van de gebouwen en de materialen, de veiligheid van de medewerkers en de veiligheid van de bewoners, patiënten en cliënten die bij hem in zorg zijn. Hoewel de directeur zich moet houden aan (wettelijk) vastgestelde normen, zoals vastgelegd in het Gebruiksbesluit, beslist hij/zij welk extra niveau van veiligheid wordt nagestreefd – dus hoe veilig wil hij/zij dat de instelling is. De directeur moet wel altijd duidelijk kunnen maken welke risico's hij/zij acceptabel vindt. En de directeur moet regelmatig laten controleren hoe het met de brandveiligheid is gesteld.

De eigenaar van het gebouw – dat kan de zorg- of opvangaanbieder zijn, maar bijvoorbeeld ook een woningcorporatie – moet ervoor zorgen dat het gebouw ten minste voldoet aan de bouwvoorschriften zoals vastgelegd in het Bouwbesluit 2003.

De bewoner van een zorgwoning – zelfstandige woningen (met een eigen voordeur), waarvan de bewoners zorg krijgen; dit kan zowel een groepje eengezinswoningen zijn als woningen in een woongebouw – moet zelf zorg dragen voor een brandveilig gebruik van de woning. Familieleden of de zorgaanbieder kunnen deze verantwoordelijkheid (gedeeltelijk) overnemen.

ZIJN ER WETTELIJKE EISEN?

100 % garantie dat in een instelling nooit brand zal uitbreken, is niet te geven. De huidige regelgeving waarborgt dat het veiligheidsrisico niet groter is dan maatschappelijk aanvaardbaar wordt gevonden. Voorwaarde daarbij is natuurlijk wel dat de regels goed worden nageleefd.

BOUWBESLUIT

Het Bouwbesluit 2003 bevat de landelijke bouwtechnische eisen voor nieuwbouw en bestaande bouw. Het betreft hier de minimum kwaliteitseisen waaraan in ieder geval moet worden voldaan. Het kwaliteitsniveau voor nieuwbouw ligt daarbij hoger dan voor bestaande bouw. De voorschriften hebben betrekking op veiligheid, gezondheid, bruikbaarheid en energiezuinigheid. De brandveiligheidsvoorschriften richten zich op:

- de brandwerendheid van de bouwconstructie (sterkte bij brand)
- het voorkómen van brandgevaarlijke situaties

- het beperken van het ontstaan van brand
- het beperken van uitbreiding van brand en verspreiding van rook (compartimentering van het gebouw)
- het veilig kunnen vluchten
- blusmiddelen voor bestrijding van brand
- voorschriften voor een brandweerlift

GEbruIKSBESLUIT

Het Gebruiksbesluit ofwel het 'Besluit brandveilig gebruik bouwwerken 2009', zoals het besluit officieel heet, bevat de eisen voor het brandveilig gebruik van gebouwen. Net als de eisen van het Bouwbesluit gelden deze eisen in heel Nederland. Het stelt brandveiligheidseisen aan het gebruik van voorzieningen en aan installaties. De 'eisen uit oogpunt van brandveilig gebruik' richten zich op:

- de brandveiligheid van toestellen en installaties
- het verbod op roken en open vuur
- de aankleding (inventaris en stoffering) van ruimten
- de aanwezigheid van brandveiligheidsvoorzieningen zoals brandblussers en brandmeldinstallaties
- het functioneren van brandveiligheidsvoorzieningen zoals zelfsluitende deuren, brandmeldinstallaties en vluchtrouteaanduidingen
- de aanwezigheid van brandbare en brandgevaarlijke stoffen
- het opstellen van een calamiteitenplan en een ontruimingsplan
- de bereikbaarheid en communicatiesystemen voor de brandweer
- het kunnen openen van deuren in vluchtroutes
- het voorkomen van belemmeringen en hinder, zoals het vrijhouden van vluchtroutes, het tijdig onderhouden en controleren van brandblussers, brandveilige (feest)versiering, etc.

GEbruIKSVERGUNNING

In een aantal gevallen is voor het gebruik van een gebouw of bouwwerk een gebruiksvergunning nodig. Een gebruiksvergunning is noodzakelijk als het gebouw bedrijfsmatig of in het kader van verzorging:

- nachtverblijf aan meer dan 10 personen⁽⁴⁾ verschaft
- dagverblijf verschaft aan meer dan 10 kinderen onder de 12 jaar
- dagverblijf verschaft aan meer dan 10 lichamelijk of verstandelijk gehandicapte personen

⁴ De gemeente mag in haar bouwverordening als ondergrens ten aanzien van nachtverblijf een ander aantal vaststellen.

De gemeente heeft de bevoegdheid om aan een gebruiksvergunning (en bij een gebruiksmelding) nadere voorwaarden te verbinden. Dit zal echter zelden noodzakelijk en wenselijk zijn, omdat er weinig situaties zijn waarop de eisen van het Gebruiksbesluit nog niet zijn toegesneden.

GEBRUIKSMELDING

Als meer dan 50 personen tegelijk in een gebouw aanwezig gaan zijn, mag het gebouw alleen in gebruik worden genomen als dit vooraf bij burgemeester en wethouders is gemeld. Zij kunnen dan vooraf beoordelen of het gebouw en waar het voor gebruikt gaat worden, voldoende brandveilig is. Wanneer zij dat nodig vinden, kunnen zij vooraf in het gebouw controleren of aan de eisen uit het Gebruiksbesluit is voldaan en nadere eisen stellen aan het brandveilig gebruik van het gebouw.

Bij woningen en woongebouwen is een gebruiksmelding niet nodig.

ARBEIDSSOMSTANDIGHEDENWET (ARBOWET)

De Arbowet stelt onder meer dat een werkgever doeltreffende maatregelen⁵⁾ moet treffen op het gebied van brandbestrijding en evacuatie van bewoners, patiënten, cliënten, bezoekers en werknemers. Bovendien moet contact onderhouden worden met externe hulpverleningsorganisaties zoals brandweer, ambulance en politie.

WET MEDEZEGGENSCHAP CLIËNTEN ZORGINSTELLINGEN

De cliëntenraad heeft verzwaard adviesrecht als het gaat om algemeen beleid op het gebied van veiligheid (WMCZ art. 3 lid 1i). Daar valt ook brandveiligheid onder.

WIE CONTROLEERT DE BRANDVEILIGHEID?

Controle op de brandveiligheid van het gebouw behoort in eerste instantie tot de taken van de directeur van de instelling. De directeur kan deze taak hebben gedelegeerd naar een van de medewerkers. Daarnaast hebben de partijen die de hierboven genoemde wettelijke kaders stellen, de bevoegdheid om te controleren op de uitvoering daarvan. Deze partijen, die hieronder genoemd worden, bekijken dus ieder een deelaspect van de brandveiligheid. Hoe vaak ze dat doen, kan per instelling en per gemeente verschillen.

⁵ Onder 'doeltreffende maatregelen' valt onder andere de organisatie van interne hulpverlening. De werkgever wijst bedrijfshulpverleners aan en zorgt ook voor opleiding, oefening en middelen om de taken uit te kunnen voeren.

BOUW- EN WONINGTOEZICHT

De afdeling Bouw- en Woningtoezicht van de gemeente controleert de bouwplannen voor nieuwbouw of renovatie van bestaande gebouwen, op basis van de bouwtechnische eisen uit het Bouwbesluit. Ook inspectie tijdens de bouw of renovatie behoort tot de taken van de gemeente. Evenals het toezien op de naleving van de regelgeving. In het kader van een brandveilig gebruik van het gebouw kan er sprake zijn van een meldingsplicht aan de gemeente (gebruiksmelding) of dat een gebruiksvergunning moet worden aangevraagd om het gebouw te kunnen gebruiken.

Daarnaast controleert de gemeente of de in het Gebruiksbesluit genoemde zaken goed zijn geregeld. Meestal wordt dit uitbesteed aan de brandweer die vaak ook bepaalt of een gebruiksvergunning mag worden afgegeven. Daarnaast komt de brandweer controleren als het gebouw in gebruik is.

ARBEIDSINSPECTIE

De Arbeidsinspectie controleert of de Arbeidsomstandighedenwet wordt nageleefd. De Arbeidsinspectie kijkt daarbij met name of de juiste maatregelen zijn genomen om risico's voor de werknemers weg te nemen. Een 'juiste maatregel' is onder andere het opzetten van een maatwerk bedrijfshulpverleningsplan waarin opleiding, ervaring, uitrusting, aantal hulpverleners en organisatie van de bedrijfshulpverlening is opgenomen. En het oefenen daarmee.

ERKENDE INSTANTIES

Erkende instanties waarmee een onderhoudscontract is afgesloten inspecteren de brandveiligheidsmiddelen als sprinklers, brandhaspels en brandblussers. Een afschrift van de uitkomsten van de inspectie gaat naar de directeur. Tevens kunnen erkende instanties certificaten afgeven voor installaties als sprinklerinstallaties en de brandmeldinstallatie (BMI).

EVENTUELE SANCTIES

Als een instelling de brandveiligheid niet voldoende op orde heeft, kunnen al deze partijen maatregelen nemen zoals het niet afgeven of intrekken van de gebruiksvergunning, het gebouw sluiten, aanvullende informatie vragen of een certificaat niet afgeven. De Arbeidsinspectie kan op basis van artikel 33 uit de Arbeidsomstandighedenwet een boete opleggen als in strijd met de wet wordt gehandeld (bijvoorbeeld als er te weinig bhv'ers zijn, de nooduitgangen geblokkeerd zijn, de vluchtrouteaanduiding niet brandt of dat er niet geoefend wordt).

VRIJWILLIGERS VAN CLIËNTENORGANISATIES

Een vrijwilliger van een cliëntenorganisatie kan met de in dit handboek opgenomen signaleringslijst een aantal zaken met betrekking tot brandveiligheid toetsen. Het gaat dan om zichtbare zaken zoals brandblussers, vrije vluchtroutes, signalering en de aanwezigheid van een ontruimingsplan. Maar ook om minder zichtbare zaken zoals afspraken met externe hulpverleners en voldoende, goed opgeleide bedrijfshulpverleners.

Ook kan de instelling een deskundig bedrijf vragen te controleren of de brandveiligheid van de instelling in orde is.

WAT KAN EEN CLIËNTENRAAD DOEN?

De cliëntenraad kan ervoor zorgen dat brandveiligheid op de agenda komt, kan volgen welke acties door de directeur ondernomen worden om de brandveiligheid op peil te houden of te brengen en kan indien nodig (verzwaard) advies uitbrengen. De cliëntenraad kan daarvoor:

1. VRAGEN STELLEN AAN DE DIRECTEUR OVER BRANDVEILIGHEID

De cliëntenraad kan bij de directeur navragen wat er aan brandveiligheid wordt gedaan, bijvoorbeeld:

- Wat doet de instelling aan brandveiligheid?
- Wordt de brandveiligheidsmatrix gebruikt om de mate van brandveiligheid vast te stellen?
- Kan aangegeven worden of en zo ja welke tekortkomingen zijn vastgesteld?
- Welke tekortkomingen worden het eerst aangepakt?

(Zie voor een uitgebreide vragenlijst de bijlage 'Vragen aan de directeur over brandveiligheid' op pagina 31.)

Twee situaties waarbij ook naar de brandveiligheid gevraagd kan worden, zijn:

- Bij nieuwbouw, verbouw, tijdelijke bouw, interne verhuizing of verandering van functie

In geval van nieuwbouw, verbouw, tijdelijke bouw of een interne verhuizing is het raadzaam brandveiligheid vroegtijdig op de agenda te zetten zodat al tijdens de voorbereiding rekening wordt gehouden met brandveiligheid. Dit geldt ook als een gebouw of ruimte van functie verandert en daarmee aan andere brandveiligheidseisen moet voldoen.

- Feesten of activiteiten waarbij meer personen aanwezig zijn
Als bij feesten of activiteiten meer personen in het gebouw aanwezig zijn dan alleen de bewoners, patiënten, cliënten en medewerkers, moet rekening gehouden worden met het maximaal toegestane aantal personen. Vraag eens bij de directeur na of hier rekening mee gehouden wordt. Ook kunt u vragen of extra maatregelen zijn getroffen zoals extra bhv'ers of extra blusmiddelen (bijvoorbeeld als er tijdens een feest of activiteit gefrituurd wordt of als heliumballonnen worden uitgereikt).

2. DE SIGNALERINGSLIJST BRANDVEILIGHEID INVULLEN

Met de signaleringslijst brandveiligheid kan een aantal zaken met betrekking tot de brandveiligheid getoetst worden. De cliëntenraad kan de signaleringslijst zelf invullen of hierbij gebruikmaken van een vrijwilliger van een cliëntenorganisatie. Meer informatie over de signaleringslijst vindt u in de paragraaf 'Het gebruik van de signaleringslijst brandveiligheid' op pagina 18.

3. ADVIES UITBRENGEN

De cliëntenraad heeft verzwaaard adviesrecht als het gaat om algemeen beleid op het gebied van veiligheid (WMCZ art. 3 lid 1i). Daar valt ook brandveiligheid onder. De cliëntenraad kan op dit onderwerp ook ongevraagd verzwaaard advies geven. Welke stappen de cliëntenraad in zo'n adviestraject moet zetten, staat op pagina 33.

4. INFORMEREN VAN BEWONERS, PATIËNTEN EN CLIËNTEN

Het is de taak van de directeur om de bewoners, patiënten en cliënten te informeren over brandveiligheid. Bijvoorbeeld over het gevaar van het plaatsen van een rolstoel of rollator voor de uitgang en het branden van kaarsen. Maar ook over wat men moet doen in geval van brand, hoe de vluchtroutes lopen, wat men van de bedrijfshulpverlening mag verwachten, het belang van ontruimingsoefeningen, etc.

De cliëntenraad kan daar een aanvullende rol in hebben. Bijvoorbeeld door daar in een nieuwsbrief aandacht aan te besteden.

5. GEBRUIKMAKEN VAN DE ONDERSTEUNING DOOR EEN VRIJWILLIGER VAN EEN CLIËNTENORGANISATIE

Deze vrijwilliger kan de cliëntenraad helpen bij de drie bovengenoemde punten en voor de cliëntenraad de signaleringslijst brandveiligheid doorlopen.

IDEË!

Maak een foto van een onveilige situatie in de instelling en laat deze zien aan de directeur en de bewoners, patiënten en cliënten. Zo kunt u eenvoudig laten zien wat er fout gaat. En een foto maakt vaak meer indruk dan duizend woorden.

BRANDVEILIGHEIDSMATRIX OF BESTUURSMODEL

Om de mate van brandveiligheid op een verantwoord niveau te houden, kan een instelling gebruikmaken van de brandveiligheidsmatrix of een bestuursmodel.

BRANDVEILIGHEIDSMATRIX

Voor het maken van de brandveiligheidsmatrix wordt een brandinspectie instrument (een checklist) ingevuld. Uit de matrix komt een lijst waarop staat wat de brandveiligheidsscore is ten opzichte van de wettelijke eisen aan nieuwbouw. Zo wordt zichtbaar gemaakt waar de brandveiligheid voldoende is en waar die tekortschiet. Om aan te geven welk tekort als eerste verbeterd wordt, maakt de directeur uiteindelijk een prioriteitenlijst. Zie voor meer informatie de bijlage 'Uitleg over de brandveiligheidsmatrix' op pagina 27.

BESTUURSMODEL

Een bestuursmodel laat zien hoe taken en bevoegdheden zijn verdeeld tussen de directeur en het managementteam. Een bestuursmodel kan betrekking hebben op één instelling, maar kan ook betrekking hebben op een samenwerkingsverband van instellingen. In een bestuursmodel wordt duidelijk gemaakt wie verantwoordelijk is voor brandveiligheid.

HET GEBRUIK VAN DE SIGNALERINGSLIJST BRANDVEILIGHEID

Met de signaleringslijst brandveiligheid kan een aantal zaken met betrekking tot de brandveiligheid van een instelling getoetst worden. De signaleringslijst is in een aparte uitgave opgenomen. Vrijwilligers van cliëntenorganisaties of cliëntenraden kunnen met deze lijst door de instelling lopen⁶) en op de lijst aangeven of iets er is of niet. Als ergens 'nee' wordt aangekruist, is de volgende stap:

- een overleg met de directeur. In dit overleg wordt besproken welke onderwerpen uit de signaleringslijst aandacht behoeven, wat als eerste aangepakt wordt en wanneer
- eventueel een (ongevraagd) advies van de cliëntenraad aan de directeur

⁶ Op pagina 24 staat een stappenplan voor vrijwilligers. In dit stappenplan staat hoe u uw bezoek kunt voorbereiden en hoe u een cliëntenraad kunt ondersteunen.

De signaleringslijst is niet uitputtend. We hebben ons beperkt tot zichtbare en eenvoudig controleerbare zaken. Vraagt u zeker een (coördinerend) bedrijfshulpverlener om een aantal vragen voor u te beantwoorden en met u mee te lopen door de instelling. Let wel: vraag als het om documenten zoals een ontruimingsplan of een risico-inventarisatie & evaluatie (RI&E) gaat om inzage, zodat u kunt vaststellen dat ze er echt zijn en wanneer ze voor het laatst zijn bijgewerkt.

Bij het doorlopen van de signaleringslijst is het handig de volgende zaken bij de hand te hebben (zorg ervoor dat deze al voor u klaarliggen):

- RI&E inclusief plan van aanpak
- ontruimingsplan
- logboeken over het onderhoud van brandblus-/meldapparatuur en ontruimingsoefeningen
- protocollen
- situatietekeningen waar de vluchtwegen op staan (met daarbij instructies en telefoonnummers, en bij voorkeur meertalig)
- informatie over brandwerendheid van versiering en inventaris
- voorlichtingsmateriaal voor bewoners, patiënten, cliënten

Bovendien is het goed om een fototoestel mee te nemen en foto's te maken van onveilige situaties. Deze foto's kunnen gebruikt worden in het overleg met de directeur en in de communicatie met de bewoners, patiënten, cliënten en medewerkers.

De signaleringslijst staat ook op de websites van de verschillende cliëntenorganisaties die bij het ontwikkelen van dit handboek en de bijbehorende signaleringslijst betrokken zijn geweest. Hier kunt u voordat u een ronde door de instelling maakt, een lege signaleringslijst uitdraaien.

WAAR VINDT U MEER INFORMATIE OVER BRANDVEILIGHEID?

Op deze websites vindt u meer informatie over brandveiligheid:

www.brandveiligheidindezorg.nl

www.allesoverbrandveiligheid.nl

www.brandweer.nl

www.veiligheid.nl

www.ontruimenmoetjeoefenen.nl

www.postbus51.nl (zoek op brandveiligheid)

www.vrom.nl (voor meer informatie over het Bouwbesluit en het Gebruiksbesluit, zie dossier bouwregelgeving op deze website)

De brochures 'Mijn huis mijn burcht' en 'Veilig de woning uit' van Vilans geven veel informatie en nuttige tips voor kleinere wooneenheden en thuissituaties (www.vilans.nl).

A large, bold, green letter 'B' is positioned on the left side of the page, partially cut off by the edge. It has a thick stroke and a rounded top. The background is a solid grey color.

Bijlagen

BIJLAGEN

Bijlagen

KORTE TOELICHTING OP DE VERSCHILLENDE BIJLAGEN

Op de volgende pagina's vindt u verschillende bijlagen die u kunnen helpen bij het ondersteunen van de cliëntenraden.

STAPPENPLAN VOOR VRIJWILLIGERS

Op pagina 24 vindt u een stappenplan voor vrijwilligers. Dit stappenplan kunt u doorlopen als u een cliëntenraad gaat ondersteunen.

UITLEG OVER DE BRANDVEILIGHEIDSMATRIX

Op pagina 27 vindt u een korte uitleg over wat de brandveiligheidsmatrix is, hoe u ermee kunt werken en wat de cliëntenraad ermee kan.

SIGNALERINGSLIJST BRANDVEILIGHEID

Met behulp van de signaleringslijst kan een cliëntenraad een aantal zaken met betrekking tot de brandveiligheid in de instelling toetsen. De cliëntenraad kan de lijst zelf invullen of een vrijwilliger van een cliëntenorganisatie vragen dit (met hen) te doen. Zie voor meer informatie pagina 29.

QUICKSCAN VOOR CLIËNTENRADEN

Met behulp van de korte vragenlijst op pagina 30 kan een cliëntenraad zelf snel en eenvoudig een vinger aan de pols houden en brandveiligheid een constant punt van aandacht maken. Aanbevolen wordt de quickscan ieder halfjaar in te vullen.

Vragen aan de directeur over brandveiligheid

Welke vragen kan de cliëntenraad aan de directeur stellen over brandveiligheid. Zie pagina 31.

CHECKLIST 'ONGEVRAAGD VERZWAARD ADVIES'

De cliëntenraad heeft verzwaard adviesrecht als het gaat om algemeen beleid op het gebied van veiligheid (WMCZ art. 3 lid 1i). Daar valt ook brandveiligheid onder. De cliëntenraad kan op dit onderwerp ook ongevraagd verzwaard advies geven. Zie voor de behandeling van ongevraagd verzwaard advies de checklist op pagina 33.

VOORBEELDBRIEVEN

- **Melden van aandacht vanuit de cliëntenraad voor brandveiligheid en gebruik signaleringslijst**

Het is raadzaam de directeur op de hoogte te brengen van het feit dat de cliëntenraad zich bezighoudt met de brandveiligheid in de instelling. Meld daarbij dat gebruikgemaakt wordt van de signaleringslijst brandveiligheid. Op pagina 36 vindt u hiervoor een voorbeeldbrief.

- **Uitbrengen ongevraagd verzwaard advies met betrekking tot de prioriteitenlijst die is opgesteld op basis van de brandveiligheidsscores**

Op basis van de brandveiligheidsscores maakt de directeur een prioriteitenlijst. Op pagina 38 vindt u een voorbeeldbrief voor cliëntenraden die naar aanleiding van de prioriteitenlijst ongevraagd verzwaard advies aan de directeur willen uitbrengen.

Gezien de complexiteit van de brandveiligheidsmatrix is het raadzaam eerst in gesprek te gaan met de directeur over de scores en de gemaakte keuzes omtrent wat als eerste aangepakt wordt.

- **Uitbrengen ongevraagd verzwaard advies naar aanleiding van de signaleringslijst**

Op pagina 40 vindt u een voorbeeldbrief voor cliëntenraden die naar aanleiding van de signaleringslijst ongevraagd verzwaard advies over de brandveiligheid aan de directeur willen uitbrengen.

BEGRIPPENLIJST

In deze lijst, die op pagina 44 begint, staan alle gebruikte begrippen en afkortingen nog eens overzichtelijk bij elkaar.

STAPPENPLAN VOOR VRIJWILLIGERS

STAPPEN	TOELICHTING
Stap 1: contact leggen	
Van uw cliëntenorganisatie ontvangt u informatie over de cliëntenraad waarmee u contact kunt opnemen.	
Maak een afspraak voor het invullen van de signaleringslijst (zie verder bij stap 2) en voor een overleg met de cliëntenraad (zie verder bij stap 3).	Lees voor u contact opneemt met de cliëntenraad eerst dit stappenplan door.
Stel de cliëntenraad voor om de directeur per brief op de hoogte te stellen van het feit dat de cliëntenraad zich bezighoudt met brandveiligheid en de signaleringslijst brandveiligheid wil invullen. Vraag tevens in deze brief om de brandveiligheidsscores (brandveiligheidsmatrix) of het bestuursmodel waarmee gewerkt wordt.	Zie voorbeeldbrief op pagina 36 van dit handboek.
Stap 2: afnemen signaleringslijst	
Stel met de cliëntenraad (en indien gewenst de directeur) een datum en tijd vast.	Ga ervan uit dat u ongeveer 2 uur kwijt bent met het invullen van de signaleringslijst.
Spreek af of iemand van de cliëntenraad samen met u de signaleringslijst invult. En zo ja wie dat is.	
Vraag naam en telefoonnummer van de coördinerend bhv'er en neem hiermee contact op.	Vraag of een bhv'er meeloopt als u de signaleringslijst invult en of het volgende klaar kan liggen als u komt: <ul style="list-style-type: none"> - RI&E inclusief plan van aanpak - ontruimingsplan - logboeken over onderhoud en ontruimingsoefeningen - dienstrooster van de afgelopen vier weken - protocollen - situatietekeningen waar de vluchtwegen op staan - informatie over brandwerendheid van versiering en inventaris - voorlichtingsmateriaal voor bewoners, patiënten, cliënten.
Denk eraan dat u met tact te werk gaat.	Het heeft geen zin de directeur of de bhv'er tegen u in het harnas te jagen. Ga ervan uit dat u in principe allen hetzelfde doel voor ogen heeft: een brandveilig gebouw.

Bezoek op de afgesproken dag en tijd de instelling (vergeet niet uw fototoestel en de signaleringslijst mee te nemen. U kunt een kopie maken van de signaleringslijst of een lijst downloaden van de website van uw cliëntenorganisatie).	Neem met de bhv'er eerst bovenstaande zaken door (RI&E etc.). Loop daarna samen door de instelling en vul de rest van de signaleringslijst in. Maak eventueel foto's van brandgevaarlijke situaties.
Bespreek aansluitend met de cliëntenraad de resultaten van de signaleringslijst. (zie ook stap 3)	
Stap 3: overleg cliëntenraad	Tijdens dit overleg kunnen de volgende onderwerpen aan de orde komen.
Vraag of de cliëntenraad specifieke vragen met betrekking tot brandveiligheid heeft?	
Licht toe waarom er meer aandacht voor brandveiligheid is.	Schets kort het kader (Schipholbrand, actieprogramma van de rijksoverheid).
Vraag wat de cliëntenraad al aan brandveiligheid doet.	Belicht zo nodig de rol van de cliëntenraad. Zie de paragraaf 'Wat kan een cliëntenraad doen?' op pagina 16 van dit handboek.
Bespreek de brandveiligheidsmatrix of bespreek het bestuursmodel.	Leg uit wat de brandveiligheidsmatrix is (zie pagina 27 van dit handboek). Bekijk samen de brandveiligheidsscores; geef tekst en uitleg hierbij. Kijk hoe het bestuursmodel is opgebouwd, of en waar brandveiligheid in het model is ondergebracht. En wie voor brandveiligheid het aanspreekpunt is.
Bespreek de prioriteitenlijst die gemaakt is op basis van de brandveiligheidsmatrix (voor meer uitleg zie de bijlage over de brandveiligheidsmatrix op pagina 27).	Bekijk samen de prioriteitenlijst en bepaal of de cliëntenraad het hiermee eens is. - Zo ja, klaar. - Zo nee, geef de cliëntenraad het advies hierover in gesprek te gaan met de directeur. Geef ter informatie mee dat ze hierover ongevraagd verzwaard advies kunnen uitbrengen en hoe ze dat moeten doen (zie ook de bijlage 'Checklist ongevraagd verzwaard advies' op pagina 33).
Bespreek het Adviesrecht uit de WMCZ art.3 lid 1i	
Bespreek de signaleringslijst brandveiligheid.	Bekijk samen de signaleringslijst die u heeft ingevuld. Beoordeel het resultaat: zowel de 'ja' als de 'nee' kolom. Geef de cliëntenraad met betrekking tot de 'nee' kolom: - het advies hierover in gesprek te gaan met de directeur (zie de bijlage 'Vragen aan de directeur over brandveiligheid' op pagina 31) - informatie over het uitbrengen van ongevraagd verzwaard advies (zie ook de bijlage 'Checklist ongevraagd verzwaard advies' op pagina 33)
Bied aan te ondersteunen bij het gesprek met de directeur.	U kunt samen met de cliëntenraad het gesprek voorbereiden of aanbieden aanwezig te zijn bij het gesprek.

Bespreek de Quickscan voor cliëntenraden (zie de bijlage 'Quickscan voor cliëntenraden' op pagina 30).	Leg het belang van de quickscan uit en hoe de scan (ieder halfjaar) te gebruiken.
Geef aan waar meer informatie te verkrijgen is.	Laat een kopie van de lijst met (internet)adressen achter voor als men meer informatie wil (zie de paragraaf 'Waar vindt u meer informatie over brandveiligheid?' op pagina 20).
Bespreek hoe vaak een vrijwilliger de signaleringslijst komt invullen of dat de cliëntenraad dit zelf gaat doen.	Ieder jaar kan een vrijwilliger de signaleringslijst komen invullen.
Geef aan hoe het fotomateriaal gebruikt kan worden.	Laat de gemaakte foto's achter of stuur ze later toe.
Stap 4: opsturen signaleringslijst	
Laat de originele signaleringslijst achter bij de instelling en een stuur een kopie van de ingevulde lijst naar de cliëntenorganisatie waar u als vrijwilliger bij aangesloten bent.	

UITLEG OVER DE BRANDVEILIGHEIDSMATRIX

Een directeur van een instelling kan bij het bepalen van de brandveiligheid gebruikmaken van de brandveiligheidsmatrix. Aan verschillende cliëntenorganisaties is gevraagd een bijdrage te leveren aan het volgen van de wijze waarop de matrix wordt gebruikt.

De brandveiligheidsmatrix werkt op basis van doelen (D1 t/m 3):

- beperken van slachtoffers (hoofddoel)
- beperken van schade aan derden
- beperken van schade aan eigenaar

Als acties (A1 t/m 5) is geformuleerd dat er maatregelen moeten worden genomen die:

- de kans op het ontstaan van een brand beperken
- de kans op het ontwikkelen van een brand beperken
- de kans op het uitbreiden van een brand beperken
- ervoor zorgen dat er vluchtmogelijkheden zijn
- ervoor zorgen dat de brandweer kan ingrijpen

Met de brandveiligheidsmatrix:

- kan de mate van brandveiligheid van de instelling worden beoordeeld. Dit op basis van zowel wettelijke als niet-wettelijke (compenserende) maatregelen. Uit de matrix komt een lijst waarop staat wat de totale brandveiligheidsscore is ten opzichte van de wettelijke eisen. Dit wordt per doel uitgedrukt in een percentage
Let op: er hoeft niet overal 100 % gescoord te worden omdat het gaat om eisen aan nieuwbouw, bij oudere gebouwen zal niet altijd aan alle eisen voldaan worden, maar dat wil niet zeggen dat het niveau van brandveiligheid onvoldoende is. Een tekort van het een kan namelijk opgevangen worden door iets anders of iets extra's te doen.
- komt men tekorten in de brandveiligheid op het spoor
- kan men aangeven welke tekorten het eerst aangepakt moeten worden

Brandveiligheidsscore t.o.v. wettelijke eisen:

Doelen	Wettelijke eisen	Private eisen	Som scores
A1. Beperk kans ontstaan	86%	16,8%	103%
A2. Beperk ontwikkeling in	83%	28,7%	112%
A3. Beperk uitbreiding buiten	77%	22,0%	99%
A4. Voorzien in veilige ontvluchting	82%	19,3%	102%
A5. Voorzien in mogelijkheden brandweer	84%	7,1%	91%
D1. Beperking slachtoffers	83%	19,2%	102%
D2. Beperking schade aan derden	82%	16,2%	98%
D3. Beperking schade aan eigenaar	82%	18,2%	100%
B. Totale brandveiligheid	82%	18,2%	101%

Toelichting op het overzicht

In de linker kolom staan de doelen (A1 t/m D3)

In de rechter kolom kunt u per doel zien welke scores zijn gehaald ten opzichte van

- het wettelijk vereiste nieuwbouwniveau
- de aanvullende niet-wettelijke (private) maatregelen
- de som van beide

Wettelijke eisen zijn: Bouwbesluit 2003, Gebruiksbesluit en enkele eisen afkomstig uit de Arbowet en het -besluit.

Niet-wettelijke (private) maatregelen zijn: eisen gerelateerd aan arbo en organisatie, en aan schadereductie en zorgcontinuïteit, en eisen met betrekking tot gelijkwaardigheid (bijv. van technische voorzieningen).

Indien op een brandveiligheidsdoel meer dan 20 à 25 % lager wordt gescoord, is aannemelijk dat het veiligheidsniveau van dat doel laag is.

Op basis van de percentages in het overzicht maakt de directeur een prioriteitenlijst waarop staat wat als eerste aangepakt gaat worden om de brandveiligheid op dat punt in orde te maken.

Meer informatie over de brandveiligheidsmatrix vindt u op www.brandveiligheidinzorg.nl.

SIGNALERINGSLIJST BRANDVEILIGHEID

De signaleringslijst brandveiligheid maakt onderdeel uit van het Handboek brandveiligheid in de zorg en opvang. Van deze signaleringslijst is een aparte uitgave gemaakt.

DOEL

Met behulp van deze signaleringslijst kan de cliëntenraad een aantal zaken met betrekking tot de brandveiligheid in de instelling toetsen. De cliëntenraad kan dit zelf doen of een vrijwilliger van een cliëntenorganisatie vragen hierbij te ondersteunen.

AANPAK

De signaleringslijst is zo opgebouwd dat u op elke vraag alleen ja of nee kunt antwoorden. Alle vragen waarop nee is ingevuld, behoeven aandacht. Deze vragen dienen besproken te worden in de cliëntenraad en kunnen terugkomen in een overleg met de directeur.

Het is raadzaam om voordat u de signaleringslijst invult de bijlage 'Stappenplan voor vrijwilligers' op pagina 24 door te nemen.

KOPIËREN OF DOWNLOADEN

Wilt u de signaleringslijst vaker invullen, dan kunt u deze kopiëren of downloaden. De nieuwste (aangepaste) versie van de signaleringslijst staat op de website van uw cliëntenorganisatie.

QUICKSCAN VOOR CLIËNTENRADEN

Met behulp van deze korte vragenlijst kan een cliëntenraad zelf snel en eenvoudig een vinger aan de pols houden en brandveiligheid een constant punt van aandacht maken. Aanbevolen wordt de quickscan ieder halfjaar in te vullen.

	JA	NEE
1. Staan voor en achter de (nood)uitgangen obstakels zoals rolstoelen, rollators, meubels, etc.		
2. Zitten er blokjes onder de branddeuren om deze open te houden? (de deuren moeten dicht zijn of in geval van brand dicht kunnen vallen).		
3. Zijn de trappenhuizen en gangen goed onderhouden, leeg en schoon? (geen loszittend tapijt, geen rondslingerend vuil, geen ontbrekende leuning, etc.).		
4. Is dit kwartaal in de communicatie richting de bewoners, patiënten, cliënten aandacht besteed aan brandveiligheid?		
5. Is er in het afgelopen halfjaar een ontruimingsoefening (brandoefening) geweest? (7)		
<p>Extra vragen voor rond de feestdagen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zijn de kerstversiering en de kerstboom niet van licht ontvlambaar materiaal gemaakt? • Hangt er geen versiering op brandgevaarlijke plekken of voor vluchtrouteaanduiding? • Is uitleg gegeven over het veilig gebruiken van kaarsen? 		
<p>Extra vragen bij een verbouwing of bij langdurig onderhoud:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Is gecontroleerd of de vluchtroutes tijdens de verbouwing/het onderhoud nog bruikbaar zijn? • Is gedacht aan het (opnieuw) aanbrengen van brandwerend materiaal op bijvoorbeeld de trappen? • Is na een ingrijpende verbouwing een nieuwe gebruiksvergunning afgegeven? 		

7 Denk bij een ontruimingsoefening niet alleen aan het ontruimen van de hele instelling. Een ontruimingsoefening kan zich bijvoorbeeld ook richten op een enkele verdieping of vleugel van het gebouw, of het verplaatsen van iedereen naar een compartiment. Ook het testen van alle relevante communicatiemiddelen behoort tot een oefening. Kijk wel of een (gedeeltelijke) ontruimingsoefening ook eens 's avonds of in het weekend plaatsvindt als er minder personeel aanwezig is. En of er wat gedaan wordt met de aandachtspunten die uit de oefening naar voren zijn gekomen.

Vragen aan de directeur over brandveiligheid

Lees onderstaande vragen door voor u in overleg gaat met de directeur. Haal de vragen uit de lijst die de cliëntenraad wil gaan stellen en vul het eigen lijstje aan met vragen die specifiek voor de instelling zijn. Laat de cliëntenraad van te voren bedenken wat het antwoord op de vragen moet zijn (dus als de vraag is: Wanneer mogen we verwachten dat een aanpassing klaar is? Moet de cliëntenraad zelf al weten binnen welk tijdsbestek - een week, een maand, een halfjaar - het naar zijn mening klaar zou moeten zijn). Streef concrete antwoorden na, vraag naar voorbeelden, aanpak en data.

Vragen

1. Wat doet u aan brandveiligheid?

Mogelijk antwoord:

- brandveiligheidsmatrix (door naar vraag 2)
- bestuursmodel (door naar vraag 4)

2. Vragen met betrekking tot de brandveiligheidsmatrix

(als deze niet van te voren is opgevraagd)

- Wanneer is de matrix ingevuld?
- Wat zijn de brandveiligheidsscores?
- Heeft u een prioriteitenlijst gemaakt van zaken die verbeterd moeten worden?
- Wat is van de prioriteitenlijst al afgehandeld?
- Als zaken nog niet afgehandeld zijn: wanneer worden deze afgehandeld?

(als de brandveiligheidsscores en de prioriteitenlijst van te voren zijn opgevraagd)

- Welke op de prioriteitenlijst staande onderwerpen zijn al afgehandeld?
- Als er nog zaken niet afgehandeld zijn: wanneer worden deze afgehandeld?

3. Prioriteitenlijst: stel vragen als een onderwerp dat belangrijk is voor bewoners, patiënten, cliënten laag op de prioriteitenlijst staat, bijvoorbeeld:

DE PRIORITEITENLIJST STAAT, BIJVOORBEELD:

- Waarom staat dit punt niet hoger op de prioriteitenlijst?
- Zou het hoger op de prioriteitenlijst geplaatst kunnen worden?
- Zo ja, wilt u dat doen? (probeer concrete afspraken te maken over wanneer het betreffende punt is afgehandeld) Zo nee, waarom niet? (maak eventueel gebruik van het adviesrecht)

4. Vragen met betrekking tot het bestuursmodel

- Kunt u uitleggen hoe brandveiligheid binnen het gebruikte bestuursmodel georganiseerd is?
- Wie is voor de cliëntenraad de contactpersoon voor wat betreft brandveiligheid? (naam, mailadres, telefoonnummer)

5. Vragen naar aanleiding van de 'nee' kolom in de signaleringslijst brandveiligheid (dat zijn de gesignaleerde onveilige situaties)

- Wat gaat u doen aan de gesignaleerde onveilige situaties? (laat ook de foto's zien)

- b) Wanneer gaat u daar iets aan doen?
- c) Wanneer mogen we verwachten dat het klaar is?
(probeer concrete afspraken hierover te maken)

Bedenk bij vraag 5. dat in sommige gevallen een tekort van het een opgevangen kan worden door iets extra's van iets anders te doen. De directeur moet wel kunnen laten zien dat een tekort zo ondervangen wordt.

Hieronder nog een aantal voorbeelden van vragen die gesteld kunnen worden:

6. IS ER EEN RI&E EN EEN BIJBEHOOREND PLAN VAN AANPAK?

- a) Welke prioriteiten zijn in het plan van aanpak gesteld?

7. ONTRUIMINGS-/BRANDOEFFENINGEN

- a) Hoe vaak/wanneer wordt er een ontruimingsoefening gedaan?
- b) Hoe vaak/wanneer wordt er een ontruimingsoefening 's avonds of in het weekend gedaan?
- c) Hoe vaak/wanneer wordt er een ontruimingsoefening gedaan met de hulpdiensten (brandweer, politie, ambulance, etc.)?

Als er ontruimingsoefeningen gedaan worden, kan gevraagd worden:

- a) Hoe zijn bewoners, patiënten, cliënten betrokken bij de laatste ontruimingsoefening?
- b) Is de laatste ontruimingsoefening geëvalueerd?
- c) Wat was het resultaat?
- d) Zijn de resultaten opgenomen in een logboek?
- e) Als er zaken veranderd/verbeterd moeten worden, wat is daarvan al opgepakt?

8. HOE IS DE BHV 'S NACHTS GEREGELD?

9. WELKE AANDACHT IS ER VOOR EXTRA KWETSBARE BEWONERS, PATIËNTEN, CLIËNTEN (DEMENTERENDEN, SLECHTZIENDEN/-HORENDEN, ETC.)

10. ALS ER BRAND IS UITGEBROKEN, KUNT U DE GEGEVENS VAN DE BEWONERS, PATIËNTEN, CLIËNTEN DAN ALTIJD SNEL MEENEMEN?

ZO JA, HOE DOET U DAT? ZO NEE, KUNNEN WE AFSPREKEN WANNEER U GEREGELD HEEFT DAT DIT WEL KAN?

11. HEEFT U AFSPRAKEN GEMAAKT MET DE BUREN VAN DE INSTELLING?

OFWEL WAAR KUNT U UW BEWONERS, PATIËNTEN, CLIËNTEN TIJDELIJK ONDERBRENGEN? EN WELKE ROL HEEFT DE FAMILIE BIJ EEN ONTRUIMING?

12. VAN WELKE DATUM DATEERT DE GEBRUIKSVERGUNNING? HEEFT DAARNA NOG EEN VERBOUWING/RENOVATIE PLAATSGEVONDEN WAARDOOR OPNIEUW CONTROLE DOOR DE BRANDWEER GEWENST IS?

13. WAT KUNNEN DE BEWONERS, PATIËNTEN, CLIËNTEN ZELF DOEN?

14. WANNEER WORDT IN DE COMMUNICATIE RICHTING BEWONERS, PATIËNTEN, CLIËNTEN (WEER) AANDACHT BESTEED AAN BRANDVEILIGHEID?

CHECKLIST 'ONGEVRAAGD VERZWAARD ADVIES'

STAPPEN IN HET ADVIESPROCES	AANDACHTSPUNTEN
Voortraject	<ul style="list-style-type: none"> • Hebben we voldoende informatie over het onderwerp? • Kennen we de wensen/de mening van onze achterban? • Willen we nog informatie van de zorgaanbieder, van collega cliëntenraden of deskundigen?
Meningsvorming en standpuntbepaling	<ul style="list-style-type: none"> • Wat willen we bereiken en waarom? • Welke punten moeten in het advies aandacht krijgen? • Wat is ons standpunt?
Advies uitbrengen	<ul style="list-style-type: none"> • Geef in het schriftelijk advies aan: <ul style="list-style-type: none"> - Dat het om een verzwaard advies gaat (WMCZ art.3 lid 1i). - De wensen en de knelpunten van de achterban. - Waarom het voor cliënten belangrijk is dat daar iets aangedaan wordt. - Welke eventuele oplossing de raad ziet. - Wat de cliëntenraad concreet adviseert - De tijd waarbinnen de cliëntenraad een antwoord verwacht • Onderteken het advies.
Wat te doen als de zorgaanbieder af wil wijken van het advies van de cliëntenraad over brandveiligheid?	<ul style="list-style-type: none"> • Een overleg plannen en voorbereiden. • Na het overleg besluiten of de raad zijn advies handhaaft of niet.
Uitvoering van het besluit door de zorgaanbieder	<ul style="list-style-type: none"> • Wordt het besluit uitgevoerd overeenkomstig het advies? • Verloopt de invoering van het besluit en/of de uitvoering van de acties volgens plan? • Heeft het besluit geleid tot meer tevredenheid onder de cliënten.

WEETJE OVER 'ROOK'

Bij brand vallen de meeste slachtoffers niet door de hitte maar door de rook.

Rook verspreidt zich heel snel en belemmert het zicht bij het vluchten.

Bovendien is de rook bij brand vaak zeer giftig, zodat inademing fatale gevolgen kan hebben.

A large, bold, red stylized letter 'V' graphic that spans across the left and center of the page. The 'V' is composed of two thick, slightly curved strokes that meet at a point at the bottom.

Voorbeeldbrieven

VOORBEELDBRIEVEN

MELDEN VAN AANDACHT VANUIT DE CLIËNTENRAAD VOOR BRANDVEILIGHEID EN GEBRUIK SIGNALERINGSLIJST

Het is raadzaam de directeur op de hoogte te brengen van het feit dat de cliëntenraad zich bezighoudt met de brandveiligheid in de instelling. Meld daarbij dat gebruikgemaakt wordt van de signaleringslijst brandveiligheid die ingevuld wordt door de cliëntenraad of door een vrijwilliger van de cliëntenorganisatie. Meld bovendien wie de cliëntenraad of de vrijwilliger bij het invullen van deze lijst uit de instelling nodig heeft (bijv. de coördinerend bhv'er). Geef bovendien aan dat de cliëntenraad de brandveiligheidsscores wil zien als de instelling gebruikmaakt van de brandveiligheidsmatrix. Onderstaande voorbeeldbrief kan worden gebruikt als een vrijwilliger de signaleringslijst komt invullen.

(naam en adres zorgaanbieder)

(plaats, datum)

(referentie)

Betreft: aandacht vanuit cliëntenraad van *(naam instelling)* voor brandveiligheid

Geachte directie,

De Schipholbrand in 2005, een korte maar hevige brand in het Twenteborg Ziekenhuis in 2006 en enkele andere incidenten, hebben gezorgd voor meer aandacht vanuit de overheid voor brandveiligheid in *(noem hier het type instelling dus verzorgingshuis, woon-zorggebouw, opvang, internaat, etc.)*.

Om mensen bewuster te maken van het risico op brand en eventuele schade daardoor, is door de overheid het Actieprogramma Brandveiligheid opgezet (hierna: actieprogramma). Eén van de acties uit het actieprogramma is het geven van voorlichting over brandveiligheid en het aanreiken van hulpmiddelen om een indruk te krijgen van de mate van brandveiligheid in *(noem hier het type instelling in meervoud dus verzorgingshuizen, woon-zorggebouwen, internaten, etc.)*.

Op *(datum)* komt een vrijwilliger van *(naam cliëntenorganisatie)* bij de cliëntenraad langs om ons voor te lichten over brandveiligheid in *(noem hier het type instelling in meervoud dus verzorgingshuizen, woon-zorggebouwen, internaten, etc.)*. Om een indruk te krijgen van de mate van brandveiligheid in ons gebouw zal deze vrijwilliger ook met een signaleringslijst door de instelling lopen. Als bijlage bij deze brief ontvangt u een kopie van deze signaleringslijst.

Om de signaleringslijst goed in te kunnen vullen, hebben we de hulp van de dan dienstdoende bhv'er nodig. Hiermee zullen afspraken gemaakt worden.

Mocht u gebruikmaken van de brandveiligheidsmatrix dan zouden wij op *(noem de hierboven genoemde datum van het overleg)* graag een uitdraai hebben van de brandveiligheidsscores en de door u opgestelde prioriteitenlijst.

In het belang van de cliënten vertrouwen wij op uw medewerking.

Mocht u naar aanleiding van bovenstaande vragen hebben, dan vernemen wij die graag.

Hoogachtend,

cliëntenraad *(naam cliëntenraad)*

(eventueel naam en voorletters voorzitter)

(als naam voorzitter onder de brief wordt gezet, dan onder deze naam voorzitter zetten)

UITBRENGEN ONGEVRAAGD VERZWAARD ADVIES MET BETREKKING TOT DE PRIORITEITENLIJST DIE IS OPGESTELD OP BASIS VAN DE BRANDVEILIGHEIDSSCORES

Op basis van de brandveiligheidsscores maakt de directeur een prioriteitenlijst. Wil de cliëntenraad naar aanleiding van de prioriteitenlijst ongevraagd verzwaard advies uitbrengen, dan kan deze voorbeeldbrief daarbij helpen.

(naam en adres zorgaanbieder)

(plaats, datum)
(referentie)

Betreft: advies van de cliëntenraad van *(naam instelling)* over de prioriteitenlijst behorende bij de brandveiligheidsmatrix

Geachte directie,

In de brandveiligheidsscores leest de cliëntenraad dat voor doel *(noem doel)* een score wordt gehaald van *(noem percentage)*.

Tijdens ons gesprek op *(noem datum)* jongstleden heeft u de cliëntenraad geïnformeerd over het 'waarom' van deze lage score.

De cliënten en de cliëntenraad hechten grote waarde aan het oppakken van dit tekort *(als het tekort concreet omschreven kan worden, bijv. het ontbreken van zelfsluitende deuren, dan kunt u dat hier doen)*.

In de prioriteitenlijst die is opgesteld naar aanleiding van de matrix ziet de cliëntenraad dit verlangen niet terug. Het hierboven genoemde tekort staat te laag/niet op de prioriteitenlijst.

Omdat brandveiligheid alle cliënten betreft, vraagt de cliëntenraad als belangenbehartiger van de cliënten hiervoor uw aandacht. Over brandveiligheid heeft de cliëntenraad verzwamd adviesrecht (zie WMCZ art. 3 lid 1i). Artikel 3 WMCZ lid 3 biedt de raad de mogelijkheid om ook ongevraagd advies uit te brengen. Van deze mogelijkheid maken wij hierbij gebruik.

Cliënten en cliëntenraad zien graag dat het hierboven genoemde tekort zo spoedig mogelijk, maar zeker voor (*noem datum*) wordt opgelost. Wij adviseren u daarom om .....

De cliëntenraad stelt voor om zijn advies in de overlegvergadering van (*datum*) toe te lichten. Zo spoedig mogelijk daarna verneemt de raad schriftelijk uw definitieve besluit. Wij wijzen u erop dat, als u bij het nemen van uw besluit van plan bent om van het advies van de raad af te wijken, u artikel 4 lid 2 WMCZ in acht dient te nemen.

Wij zien uw reactie graag binnen twee weken tegemoet.

Hoogachtend,
cliëntenraad (*naam cliëntenraad*)
(*eventueel naam en voorletters voorzitter*)
(*als naam voorzitter onder de brief wordt gezet, dan onder deze naam voorzitter zetten*)

UITBRENGEN ONGEVRAAGD VERZWAARD ADVIES NAAR AANLEIDING VAN DE SIGNALERINGSLIJST

Wil de cliëntenraad naar aanleiding van de signaleringslijst ongevraagd verzwaard advies over brandveiligheid aan de directeur uitbrengen, dan kan deze voorbeeldbrief daarbij helpen.

(naam en adres zorgaanbieder)

(plaats, datum)

(referentie)

Betreft: advies van de cliëntenraad van *(naam instelling)* over brandveiligheid

Geachte directie,

Op *(datum voluit)* heeft op ons verzoek een vrijwilliger van cliëntenorganisatie *(naam cliëntenorganisatie)* met behulp van een signaleringslijst brandveiligheid een rondgang door de instelling gemaakt. Bij deze rondgang was *(de heer/ mevrouw naam, functie, van de instelling)* aanwezig.

Uit de signaleringslijst kwam het volgende naar voren:

- .....
- .....

(hier een opsomming maken van alle punten uit de signaleringslijst die aandacht behoeven)

Een kopie van de ingevulde signaleringslijst ontvangt u als bijlage bij deze brief.

Omdat brandveiligheid alle cliënten betreft, vraagt de cliëntenraad als belangenbehartiger van de cliënten hiervoor uw aandacht. Over brandveiligheid heeft de cliëntenraad verzwaard adviesrecht (zie WMCZ art. 3 lid 1i). Artikel 3 WMCZ lid 3 biedt de raad de mogelijkheid om ook ongevraagd advies uit te brengen. Van deze mogelijkheid maken wij hierbij gebruik.

Cliënten en cliëntenraad zien graag dat de uit de signaleringslijst naar voren gekomen feiten zo spoedig mogelijk, maar zeker voor *(noem datum)* worden opgelost. Wij adviseren u daarom om .....

De cliëntenraad stelt voor om zijn advies in de overlegvergadering van *(datum)* toe te lichten. Zo spoedig mogelijk daarna verneemt de raad schriftelijk uw definitieve besluit. Wij wijzen u erop dat, als u bij het nemen van uw besluit van plan bent om van het advies van de raad af te wijken, u artikel 4 lid 2 WMCZ in acht dient te nemen.

Wij zien uw reactie graag binnen twee weken tegemoet.

Hoogachtend,

cliëntenraad (naam cliëntenraad)

(eventueel naam en voorletters voorzitter)

(als naam voorzitter onder de brief wordt gezet, dan onder deze naam voorzitter zetten)

WEETJE OVER 'VLUCHTEN'

Bij vluchten denkt men vaak alleen aan vluchten uit het gebouw.

Dat is niet juist. Bij vluchten gaat het om het snel kunnen verlaten van dat deel van het gebouw waar de brand is, en het bereiken van een veilige situatie.

Dat kan al in de ruimte ernaast zijn als deze door rook- en brandwerende deuren en muren (compartimentering) gescheiden is van het deel waar de brand is.

A large, bright yellow, stylized letter 'B' graphic that serves as a background element on the left side of the page. It has a thick, rounded stroke and a modern, sans-serif appearance.

Begrippenlijst

BEGRIPPENLIJST

Begrippenlijst

ARBOWET	Arbeidsomstandighedenwet
BEDRIJFSHULPVERLENINGSPLAN	Het bedrijfshulpverleningsplan bestaat uit een ontruimingsplan en een calamiteitenplan. In deze plannen staat wie wat waar doet en hoe, wie waar verantwoordelijk voor is, etc.
BHV	Bedrijfshulpverlening (een bhv'er is een bedrijfshulpverlener)
BMI	Brandmeldinstallatie. Denk hierbij aan rookmelders en handbrandmelders (kleine rode kastjes waarin een alarmknop zit die na het breken van het glas, met de hand ingedrukt kan worden).
BRANDCOMPARTIMENTEN	Rook- en brandwerende ruimten in een gebouw. Als brand is uitgebroken in een brandcompartiment, moet men kunnen vluchten naar een ander compartiment waar men veilig is.
BRANDHASPELS	Een brandslanghaspel is een rode molen aan de muur waar een brandslang omheen gedraaid zit. De aanwezigheid van brandslanghaspels is verplicht.
BRANDINSPECTIE INSTRUMENT	Checklist die gebruikt wordt voor het invullen van de brandveiligheidsmatrix.
BRANDVEILIGHEIDSMATRIX	Instrument om de mate van brandveiligheid van de instelling te beoordelen. Uit de matrix komt een lijst waarop staat wat de totale brandveiligheidsscore is ten opzichte van de wettelijke eisen.
BUREN	Met de burens van een instelling worden de naastgelegen panden bedoeld. Dat kan een woonhuis zijn, maar ook een bedrijf, een kantoor, een winkel, een sporthal, etc.
CALAMITEITENPLAN	In dit plan staat wie wat doet bij een calamiteit.
CLIËNTENORGANISATIE	Overkoepelend orgaan waarbij cliëntenraden zijn aangesloten. Vaak georganiseerd per branche (verpleeghuizen, ggz-instellingen, etc.)

CLIËNTENRAAD	Een cliëntenraad is een groep mensen die de gemeenschappelijke belangen behartigt van cliënten van een instelling. Afhankelijk van het soort instelling kan in dit handboek in plaats van cliëntenraad ook ouderraad of huurcommissie of een andere aanduiding voor de vertegenwoordigers van de bewoners, patiënten en cliënten gelezen worden.
COMPARTIMENTEN	Zie brandcompartimenten.
FACILITAIR MANAGER	Een facilitair manager zorgt ervoor dat elk personeelslid alle diensten en middelen (faciliteiten) tot zijn beschikking heeft om zijn werk goed te kunnen doen: van catering tot schoonmaak en van onderhoud tot (brand)beveiliging.
INSTELLING	Waar in dit handboek het begrip instelling staat, wordt altijd de hele doelgroep bedoeld. De doelgroep van dit handboek bestaat uit: zorginstellingen, woon-zorggebouwen, tbs-klinieken, maatschappelijke- en vrouwenopvang, (gesloten) jeugdzorg en internaten voor schippers- en kermisjeugd. Deze instellingen kunnen bestaan uit meerdere gebouwen op meerdere locaties. Kleinschalige (particuliere) woon-zorgeenheden, vaak ondergebracht in woningen, vallen niet binnen het bereik van dit handboek.
OAI	Ontruimingsalarminstallatie. Installatie die ervoor zorgt dat mensen weten dat er alarm is geslagen en dat het pand ontruimd moet worden. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een sirene, maar ook aan een melding per telefoon naar de bhv'ers.
PLAN VAN AANPAK	In een plan van aanpak staat welke acties ondernomen moeten worden om een probleem op te lossen. Uit een RI&E volgt altijd een plan van aanpak.
QUICKSCAN	Korte lijst aan de hand waarvan een aantal knelpunten snel en regelmatig gecontroleerd kan worden (bijvoorbeeld: staat er niets voor de nooduitgangen).

RI&E	Risico Inventarisatie en Evaluatie. Bij een risico-inventarisatie wordt onder andere gekeken of de brandveiligheid in de instelling voldoende is. Mocht de brandveiligheid ergens onvoldoende zijn dan wordt hier een plan van aanpak voor gemaakt. Aan de hand van een risico-evaluatie wordt gevolgd of de brandveiligheid voldoende blijft. Van de RI&E wordt een rapport gemaakt.
RWA	Rook- en warmteafvoer (afzuiginstallatie in wanden of plafonds)
SIGNALERINGSLIJST BRANDVEILIGHEID	Lijst waarmee een vrijwilliger van een cliëntenorganisatie of een cliëntenraad door een instelling loopt om een aantal zaken met betrekking tot de brandveiligheid te toetsen.
VERZWAARD ADVIESRECHT	De cliëntenraad heeft verzwaard adviesrecht als het gaat om algemeen beleid op het gebied van veiligheid (WMCZ art. 3 lid 1i). Daar valt ook brandveiligheid onder. Zie ook pagina 33 voor de checklist ongevraagd verzwaard advies
VLUCHTROUTEAANDUIDING	Nooduitgang- of vluchtroutebordjes, lichtgevende strepen op vloeren, doorlopende relingen, etc. die aangeven hoe de vluchtroute loopt.
VRIJWILLIGER	Een persoon die op verzoek van een cliëntenorganisatie instellingen bezoekt om daar de cliëntenraad te informeren over brandveiligheid en de signaleringslijst in te vullen, en de cliëntenraad te ondersteunen bij het overleg met de directeur/bestuurder over brandveiligheid.

